

**Türkiye’de Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı Kapsamında
E-Devlet ve E-Demokrasi Uygulamaları****E-Government and E-Democracy Applications in the Scope of New Public
Administration in Turkey****Mehmet Yılmaz¹****Öz**

Küreselleşmenin etkisiyle yönetim bilimi, özellikle kamu yönetimi alanında yeni arayışlar sonucu ortaya çıkan yeni kamu yönetimi anlayışı ile kamu yönetiminde büyük değişimler görülmektedir. Bu değişimlerin sonucunda elektronik devlet adı altında yepyeni bir kavram ortaya çıkmıştır. Bu kavramın gelişiminde küreselleşme çerçevesinde internet kullanımının yaygınlaşması ve buna doğru orantılı şekilde kamu kurumlarında ki bürokrasinin yavaşlığının insanlar üzerinde yarattığı olumsuz etkilerin artmasını öncelikli olmuştur. Bu çalışma da küreselleşmeyle birlikte ortaya çıkan yeni kamu yönetimi anlayışına bağlı olarak e-devlet ve bunun alt başlığında gelişen e-demokrasi kavramını inceleyeceğim

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Yeni Kamu Yönetimi, E-Devlet, E-Demokrasi, Bürokrasi

Abstract

With the impact of globalization, management knowledge, especially in the field of public administration, has seen new changes in public administration with the emergence of new public management understanding. As a result of these changes, a brand new concept emerged under the name of electronic state. In the development of this concept, the widespread use of internet in the frame of globalization and the proportionate effect of the slowness of the bureaucracy in the public institutions has been increased. In this study, I will examine the concept of e-democracy which develops under the e-government and its sub-subject depending on the new concept of public administration emerged with globalization.

Keywords: Globalization, New Public Administration, E-Government, E-Democracy, Bureaucracy

¹ Vakıflar Bankası T.A.O. Bankası, Gediz Şubesi, Kütahya , mhmt.ylmzr52@hotmail.com

Giriş

Küreselleşme ve buna bağlı olarak yeni kamu yönetiminin gelişmesi ve uygulanmaya konulması günümüzde yaygın olarak görülen reformlardandır. Son yıllarda, ulusal ve yerel düzeylerde olmak üzere, kamu sektöründe e-devlet uygulamaları büyük önem kazanmıştır. Dünya genelinde hükümetler, gelişmiş bilgi ve iletişim teknolojilerinin ortaya çıkardığı olanaklardan yararlanarak kamu hizmetlerini daha “etkin” ve daha “katılımcı” hale getirebilmek için politika belgeleri oluşturmakta, inisiyatifler geliştirmekte ve projeler hayata geçirmektedirler. Bu süreçte ulusal hükümetlerin söz konusu çabaları uluslararası örgütler tarafından da desteklenmektedir. Hem ulusal hem de uluslararası örgütler tarafından konuya bu denli önem verilmesi, e-devlet hizmetlerinin hem teknolojik altyapısına dair bir dizi ölçütün, hem de politika belirleme süreçlerini yönlendiren çeşitli ölçüm tekniklerinin geliştirilmesini beraberinde getirmiştir. Bu gelişmelere paralel olarak özellikle kamu yönetimi alanında e-devlet konusu hem kavramsal olarak hem de uygulamalar açısından sıklıkla ele alınan bir konu haline gelmiş ve kısa sürede geniş bir literatür oluşmuştur.

E-devlet, genel olarak kamu hizmetlerinin bilgi ve iletişim teknolojileri aracılığıyla vatandaşlara sunulması olarak tanımlanmaktadır. Ancak bunun yerine getirilebilmesi aynı zamanda devlet iş süreçlerinin de bilgi ve iletişim teknolojileri kullanılarak gerçekleştirilmesi anlamına gelmektedir. Bu noktada devletin üç farklı hizmet ve iş sürecinden söz edilmektedir. Bunlar, devletin kendi kurumları arasındaki iş ve hizmet süreçleri, devlet ve vatandaş arasındaki iş ve hizmet süreçleri ve devlet ve iş dünyası arasındaki iş ve hizmet süreçleridir.

İlk bakışta e-devlet düzenlemelerinin var olan iş ve hizmet süreçlerini elektronik ortama aktarmaktan ibaret olduğu düşünülse de, konu hakkında hazırlanan raporlar ve bu konuda oluşan literatür, bu süreçlerin doğrudan ve mevcut işleyiş biçimleri ile elektronik ortama aktarılmasının yararlı olmayacağını vurgulamaktadır. Hatta bu biçimde bir aktarım yararlı olmaktan çok, var olan yapının daha karmaşık ve verimsiz hale gelmesine neden olmaktadır. Bu nedenle e-devlet kamu hizmetlerinin sunulmasında bir yeniden yapılanmayı, tüm hizmet ve iş süreçlerinin değişip yeniden tanımlanmasını öngörmektedir.

E-devleti inceleyerek yapılan araştırma sonucunda; e-devlet ve e-demokrasinin birbirine bağlantılı olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. E-Devlet ve E-Demokrasi uygulamaları ülkemizde yeteri kadar bilgi sahibi olunmayan uygulamalardandır. Toplumumuzun bu uygulamalar konusunda daha fazla bilgilendirilmesi gerekmektedir.

1. E-Devletin Tanımı

E-devlet ile ilgili birçok tanım mevcuttur. Bu tanımlar özde aynı olsa da bazı farklılar mevcuttur. O yüzden bu konuda değişik kişilerce yapılmış tanımlara yer verilmiştir. Bu tanımlardan bazıları:

Kısaca e-devlet olarak ifade edilen elektronik devlet kavramı, vatandaşların ya da iş dünyasının devlet kurumlarıyla olan ilişki ve işlemlerinin elektronik ortamda gerçekleştirilmesidir. Kamu hizmetlerinin, tarafların doğrudan bağlantı kurmaya ya da fiziksel değiş tokuş yapmaya gerek kalmadan açık veya sınırlı kullanıcıların ulaşabildiği kapalı ağlar üzerinden elektronik olarak yapılabilmesi şeklinde tanımlanabilir. Bilişim teknolojilerindeki gelişmeler, üretim ve hizmet biçimlerini değiştirmiş önce internet ve e-ticaretle günlük yaşantımıza büyük kolaylıklar kazandırmış sonra da e-devlet uygulamaları ile vatandaş devlet ilişkisine yeni bir boyut getirmiştir (Bozkurt, 2000: 64).

Devletin vatandaşlarına karşı yerine getirmekle yükümlü olduğu görev ve hizmetlerle, vatandaşların devlete karşı olan görev ve hizmetlerinin karşılıklı olarak elektronik iletişim ve işlem ortamlarında kesintisiz ve güvenli bir şekilde yürütülmesidir (Demirel, 2006: 84).

Dar anlamıyla içsel ya da kurumsal bir bakış açısıyla kamu hizmetlerinin daha ekonomik, etkin ve verimli bir tarzda sunulması iken; geniş anlamda, yalnızca

yürütmenin değil aynı zamanda devletin diğer organlarının çalışmalarını da kapsamına alan, vatandaşlarla etkileşime dönük hem siyasal hem de yönetsel derin ve kapsamlı değişikliklere imkân veren bir modeldir (YILDIRIM M. , 2010, s. 9).

2. E-Devletin Amaçları

E-Devlet projesi ile amaçlananları şu şekilde sıralamak mümkündür (ARİFOĞLU, 2002, s. 22):

1. Devletin şeffaflaşması,
2. Devletin hızlı ve etkin bir şekilde işleyişinin sağlanması,
3. Vatandaşın her düzeyde yönetime katılımının sağlanması,
4. Kurumlar arası bilgi alışverişinin gerçekleştirilmesi sayesinde, kamu hizmetlerinde geçişme, örtüşme ve yinelemelerin önlenmesi,
5. Hizmet sunulan kesimlerin yaşamlarının kolaylaşması,
6. Karar vericilerin bilgiye dayalı karar verme süreçlerinin geliştirilmesi ve hızlandırılması.

Türkiye’de e-devlete hazırlık sürecinde gerçekleştirilenler ve mevcut eksiklikler çalışmanın izleyen bölümünde ele alınmaktadır. E-Devlet projesi bugün Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne uyum çalışmalarının bir parçası haline gelmesi açısından da önem arz etmekte olduğundan, çalışma son bölümde somut olarak bu kriterlere yönelik hazırlık durumuna odaklanmaktadır.

3. E-Devletin Geleneksel Devlet ile Karşılaştırılması

Sanayi toplumunda maddi ürünlerin üretimi ön planda tutulurken, bilgi toplumunda bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımı sonucunda bilgi üretimi önem kazanmaktadır. Bu bağlamda içinde bulunduğumuz çağda, bilgi teknolojileri, örgütlerin yapısını, işleyişini, performans ve değişimini etkileyen temel faktör olup; özel sektör ve kamu sektörü bilgi teknolojilerinden derin bir şekilde etkilenmektedir. Dolayısıyla devletler, bu süreçte e-devlete dönüşerek hizmet kalitesini iyileştirip performanslarını artırmaya çalışmakta ve geleneksel devlet anlayışından uzaklaşmaktadırlar (Demirel, 2006: 83).

E-devlet uygulamaları, yönetimde reform strateji ve politikalarının bir parçası olarak kabul görmektedir. Başka bir ifadeyle e-devlet uygulamaları, basitçe stratejik yeniliklere yoğunlaşmaktadır. Hükümetler ve sivil toplum gerçekleştirmek için hangi politikaların takip edileceği ya da uygulanacağı ve bunların işleme nasıl konacağına yönelik e-devlet stratejilerini artık bilinçli ve planlı bir şekilde telaffuz etmeye başlamışlardır. Bu bağlamda e-devlet, yönetim anlayışının kamu yönetiminde uygulanabilmesi için geleneksel devlet anlayışını dönüştürerek yeni bir yönetim anlayışını ortaya çıkarmada bir araç olarak kullanılmaktadır.

E-devlet aslında geleneksel devletin devamını öngören bir yaklaşım değil; devletin yapısal ve zihinsel olarak dönüşümünü gerekli kılan bir model olarak kabul görmektedir (ŞAHİN, 2008, s. 53-54).

E-devlet, elektronik terimini içerse de, esas itibariyle devlet kavramı yine geleneksel tanımını korumaktadır. Bu bağlamda e-devlet, tamamen yeni bir devlet kavramına karşı gelmemekte, devlet mekanizmasının vatandaşlarca algılanması sürecinde kullanılan araçlar, teknikler, sistemin tasarımı farklı olsa da işlevler, geleneksel devlet kavramının özünde yer alan işlevlerle aynıdır. Burada önemli olan husus, e-devletin geleneksel devletten farklı olarak işlevlerini nasıl ve hangi araçlarla yerine getirdiğidir. Bununla birlikte, e-devlet geleneksel devlete rakip değil, geleneksel devlet modeli içinde kamunun vermesi gereken hizmetlerin sunum şeklini değiştiren bir alt yapılar bütünü olma özelliğini taşımaktadır (BAŞTAN & GÖKBUNAR, 2004, s. 73)

Geleneksel devlet ile e-devlet karşılaştırıldığında, e-devlet uygulamalarının kalite faktörlerine olumlu etkisinin daha fazla olduğu gözlemlenebilmektedir. Geleneksel kamu hayatında iş süreçleri, vatandaş ya da kurumların, ilgili birimlerle yüz yüze görüşerek taleplerde bulunmalarına dayanmaktadır. Bu anlayış içerisinde, devletin ihtiyaç sahiplerinden talep ettiği dilekçe yazma, form doldurma, belge

hazırlama gibi faaliyetlerin önemli bir bölümü, e-devlet olgusu içerisinde şekil değiştirmekte ya da tamamen ortadan kalkmaktadır. Böylelikle, vatandaşların ihtiyaç duydukları hizmetin gerçekleştirilmesi için devlet dairesi ne gidip uzun kuyruklarda vakit kaybetme dönemi geride kalmaktadır (Şener ve Paşayığıt, 2006: 3).

4. E-Devletin Türkiye’de Gelişim Süreci

Türkiye’de bilim ve teknolojinin belirli bir politika çerçevesinde ele alınışı planlı dönemle başlamış, 1963 yılında TÜBİTAK’ın kurulmasıyla bu konuda ilk kez üniversiteler dışında bir kurumsal yapı oluşturulmuştur. Türkiye’nin ilk kapsamlı bilim ve teknoloji politikası çalışması 1983 yılında gerçekleşmiştir (Nohutçu ve Demokaan, 2005).

Ülkemizde kamu kesiminin bilgisayarlarla tanışması ilk defa maaş bordroları ile gerçekleşmiş, daha sonra da bu uygulamayı personel bilgi sistemleri izlemiştir. Proje bazlı çalışmalardan ilki 1997’de başlatılan “Türkiye Ulusal Enformasyon Altyapısı Ana Planı (TUENA)” projesidir. Ulaştırma Bakanlığı’nın koordinatörlüğünde ve TÜBİTAK- BİLTEN sekretaryasında yürütülen proje, enformasyon teknolojisinde durum saptaması yapılarak, dünyadaki eğilimler doğrultusunda altyapı planlaması yapmayı amaçlamıştır (Yüçetürk, 2002).

İnternet ile 1993 yılında tanışan Türkiye’de 2002 itibarıyla nüfusun %6’sına denk düşen yaklaşık 4 milyon İnternet kullanıcısı olduğu tahmin edilmektedir (Hürriyet, 5 Kasım 2001). Giderek yaygınlık kazanan İnternet teknolojisini kamu yönetimi alanında kullanmak için gerek merkezi yönetim gerekse yerel yönetimler çeşitli çalışmalar yapmaktadırlar (Yıldız, 2003).

E-devlet uygulamalarında üç aşama bulunmaktadır. İlk aşamayı kamu kurum ve kuruluşlarının bilgilendirme amaçlı uygulamaları oluşturmaktadır. İkinci aşamada etkileşimli e-devlet uygulamaları gelmektedir. Üçüncü aşamada ise kamu kurum ve kuruluşları arasında işbirliği ile oluşturulan hizmet odaklı e-devlet uygulamaları yer almaktadır (Yıldız, 2003).

Bu uygulamalarda gerçekleşen e-devlet ilişkileri de üç grupta toplanabilir. İlk olarak kamu kurum ve kuruluşlarının kendi aralarında gerçekleştirdiği ilişkiler; ikincisi kamu ile şirketler arasındaki ilişkiler; son gruptaki ilişki ise kamu ile vatandaşlar arasında gerçekleşmektedir (Yıldız, 2003).

Tüm bu hizmetlerin gerçekleşmesini sağlamak ve güvenli bir e-devlet altyapısı oluşturmak amacıyla 19-03-1998 tarihli Başbakanlık genelgesi ile Kamu-Net örgütlenmiştir. Böyle bir örgütlenmeden beklenen amaç, hem ileri boyutta tek bir portal üzerinden bilgi sunabilen bir yapılanma olması hem de sürekli gelişmeyi sağlayacak katılımcı bir yapı oluşturmaktır (Yüçetürk, 2002).

Kamu bilgisayar ağlarına ilişkin yapılan faaliyetlerin değerlendirilmesi, koordinasyonu, izlenmesi ve finansman konusunda karşılaşılabilecek güçlüklerin çözülmesi de Kamu-Net’in amaçlarındandır. Örgütün bu amaçlarını gerçekleştirmede her biri konularında uzman kişilerden oluşan üç komisyon görev yapacaktır. Örgütlenmeye göre birinci komisyon, AB ile eşgüdüm ve standardizasyonu sağlayacak, ikincisi yazılım, donanım, iletişim ve veri tabanı, üçüncü komisyon ise hukuk ve bilgi güvenliği konularında çalışacaktır (Yüçetürk, 2002).

5. Demokrasi Kavramı ve E-Demokrasi

Demokrasi klasik bir tanımla halkın kendi kendini yönetmesine olanak tanıyan yönetim şeklidir. İdeal bir demokratik sistemde, halkın isteklerini tam olarak karşılayan bir yönetim vardır. Bu yönetim halkın tercihleri doğrultusunda oluşur ve halkın tercihlerine göre etkinlikte bulunur. Demokratik sistemler uygulanan siyasalara göre çeşitlilik gösterir (Çukurçayır, 2002:11-12).

Demokratik sistemleri kaynaklarına göre ayıran Barber’e göre demokrasinin üç çeşidi mevcuttur. Bunlardan birincisi, kendisini seçen bir halkın varlığından yararlanarak merkezi bir yönetimin, yönetimi güvenlik ve düzen adına kullanmasını

anlatan otoriter demokrasidir. Bir diğerk model ise, mahkemelerin ve yargının ağırlığının hissedildiğı, hükümet organlarının üzerinde zorunluluklar ve kısıtlamalar koyan bir yargının var olduğı hukuksal demokrasidir. Son olarak da sosyal çatışmaları toplum sözleşmesi ve ya serbest piyasa araçlarıyla çözmeye çalışan, özel çıkar peşinde koşmanın kamusal yarar üreteceğı, görünmez el ve yararcılık ilkelerine dayanan çoğulcu demokrasidir (Çukurçayır, 2002: 11-12).

E- Demokrasi Bilgi ve iletişim teknolojileri giderek artan bir oranda hayatımıza etki etmekte; bu gelişmelerin yansımaları kendilerini ekonomide(e-ticaret), siyasette(e-demokrasi), toplumsal hayatta(sanal topluluklar), akademik alanlarda(internet ortamında akademik tartışma ve çalışma grupları) ve yönetsel alanda(e-devlet) göstermektedir. İnternet gerek içinde barındırdığı bilgi ve iletişim olanakları, gerekse ağ yapısından kaynaklanan zengin iletişim, âdem-i merkezileştirme, şeffaflaştırma ve hesap sorma ve verme aracı olma potansiyeli ile kamu yönetimi alanı açısından parlak bir gelecek vadeden bir teknolojidir (Yıldız, 2002: 77).

İnsanlık tarihine damgasını vuran tarım çağı, sanayi çağı, bilgi çağı dönemlerinin, dönemsel özelliklerini taşıyan hâkim değerler olagelmiştir. Tarım toplumunda hâkim değer din idi. Günlük hayat dini kurallara göre tanzim edilir, devletler dini esaslara göre yönetilirdi. Sanayi toplumunda ise hâkim değer milliyetçilikti. Milliyetçilik, çok uluslu devletlerin bölünmesi sonucunu da doğurmuştur. Günümüzde yaşadığımız bilgi çağında ise hâkim değer tarım toplumundaki din ve sanayi toplumundaki milliyetçiliğı de dâhil her fikri ve ideolojiyi barındıran demokrasidir. Eskiden sadece seçme ve seçilme hakkı olarak algılanan demokratik katılım, günümüzde yönetimin bütün süreçlerine katılarak, görüşlerini- araçlı ya da araçsız- yönetim birimlerine iletmek şeklinde anlaşılmaktadır. Her şeyin hızla geliştiğı ve değıştiğı dünyamızda söz konusu anlayış bile yeterli görülmemektedir (Yıldırım ve diğerkleri, 2003: 107-111)

Ayrııcı, insanlar sadece mensubu buldukları örgütlere değıl daha başka birçok konuda çeşitli düşüncelere ve haklara sahiptirler. Günümüzde demokrasi fikri azınlık haklarını da en üst düzeyde dikkate almakta, hatta tek tek birey haklarının önemini savunmaktadır. Bunun için günümüzde yönetim değıl yönetiştim ön plandadır. Bütün bunları, daha verimli, etkili, kaliteli, ucuz, kesin ve hızlı bir biçimde yapabilmek mümkündür. Çünkü artık internet ve modern telekomünikasyon kullanılarak daha katılımcı, daha doğrudan ve şeffaf devlet anlayışı gerçekleştirilebilir (Yıldırım ve diğerkleri, 2003: 107-111)

Bilişim ve iletişim teknolojilerinin gelişimi, özellikle de internetin yaygınlaşması, medya ile demokrasi arasında var olduğı düşünölen bağlantı konusunu yeniden gündeme getirmiş, internetin doğasını oluşturan gayri merkezietçi yapı ve etkileşim boyutunun katılımcı demokrasi bakımından sunduğı imkânlar tartışılmaya başlanmıştır (Uçkan, 2003: 27).

Bu imkânlar, “ağların ağı” olarak internetin karakteristik özelliklerinden, yani temel yapısını oluşturan “ağ mantığının” getirdiğı “küresel” , “gayri merkezi”, “açık” , “sınırsız”, “etkileşimli”, “kullanıcı-denetimli” ve “altyapıdan-bağımsız” niteliklerinden kaynaklanmaktadır. Sahip olduğı bu nitelikler, internetin, gazete, radyo, televizyon gibi tek taraflı iletişime izin veren kitle iletişim araçlarına kıyasla daha demokratik olduğı fikri kısa sürede çekicilik kazanmıştır (Uçkan, 2003: 27).

Sürekli bağlantı sayesinde internet güçlü bir alternatif iletişim ortamı olarak önemli bir demokratik potansiyele sahiptir. Özellikle totaliter rejimlerde meydana gelen insan hakları ihlalleri, baskıcı uygulamalar, diğerk kitle iletişim araçları kadar kolay denetlenemeyen internet sayesinde geniş kitlelere ulaşabilmekte, böylece hükümetler üzerinde ulusal ve uluslararası boyutta kamuoyu baskısı kurulabilmektedir (Uçkan, 2003: 33).

Elektronik ortam, etkileşimli yapısı sayesinde yurttaşlar ve yönetsel süreçler arasındaki ilişkiyi etkinleştirme imkânı sunmaktadır. Bir demokratik diyalog ortamı olarak ortaya çıkan bu etkileşim, eğer yeterince yurttaşı kapsayabilirse, gerçek bir erişim ve katılım platformuna dönüşebilir ve yönetsel birimlerin hesap

verebilirlik ve sorumluluk düzeyleri üzerinde olumlu etkide bulunabilir (Uçkan, 2003: 34).

Son dönemde elektronik ortam, demokratikleştirici imkânlarından çok, şimdiki dek hiç olmadığı kadar kapsamlı bir “gözetim toplumu”nun yaratılmasındaki işlevleriyle anılmaktadır (Uçkan, 2003: 34).

E-demokrasi perspektifiyle donatılmış bir e-devlet anlayışı, “her bir yurttaşın demokratik sürece katılması için güçlendirilmiş fırsatlar sunmak” ve “ hükümetin temsil ettiği halkın görüş, bilgi ve deneyimlerine ulaşması” en iyi yol olarak sunulmaktadır (Uçkan, 2003: 38).

Çabuk demokrasi yaklaşımı yurttaşların politik karar olma sürecine direkt katılması temel fikrine dayanıyor. Özellikle internet tabanlı e-oylama teknolojilerine dayanan bu yaklaşım, bölgesel ölçekten ülke ölçeğine kadar tüm kararların internet ortamında oylanarak alınmasını öneriyor. Başka bir deyişle internetin bir siber agoraya dönüştürülmesi amaçlanıyor. Güçlü demokrasi yaklaşımı ise kararların oluşturulma sürecinin karar alma sürecinden daha önemli olduğu temel görüşünden hareket ediyor.

Bu yaklaşımda internet, kararların oluşturulması için bir tartışma ortamı olarak kabul ediliyor. Dolayısıyla güçlü demokrasi çabuk demokrasinin tersine karar alma sürecini yavaşlatıyor ve kararlar üzerinde daha çok ve daha geniş kesimlerce tartışarak daha doğru kararların oluşturulmasını amaçlıyor. Önce demokrasi yaklaşımı ise karar oluşturma ve karar alma süreçlerinin temsili demokrasi yerine internetten yapılması fikrine karşı. Bu yaklaşımda yurttaş internet üzerinden devlet ile ilgili servis alan bir müşteri gibi düşünülüyor. Bu bağlamda internet seçimden önce adayların hedeflerini tanıttıkları, seçimden sonra ise hizmetlerin hedefe dönük ve daha verimli olması için kullanılan bir araç olarak düşünülüyor.

6. Ülkemizde E-Demokrasi Deneyimi

Ülkemizde e demokrasi aslında e devlet uygulamasının başlaması ile hayatımıza girmiştir. Fakat şöyle bir durum var ki e devlet uygulamalarına bile henüz ayak uyduramamış bir toplumumuzun e demokrasi uygulamasına geçişi pekte aydınlık bir gelecek vaat etmemektedir. Öncelikle e devlet sistemine kendimizi alıştırmalıyız ki bununla birlikte e-demokrasi uygulamasını da hayatımıza sokabilelim.

Güçlü demokrasi yaklaşımı ise kararların oluşturulma sürecinin karar alma sürecinden daha önemli olduğu temel görüşünden hareket ediyor. Bu yaklaşımda internet, kararların oluşturulması için bir tartışma ortamı olarak kabul ediliyor. Dolayısıyla güçlü demokrasi çabuk demokrasinin tersine karar alma sürecini yavaşlatıyor ve kararlar üzerinde daha çok ve daha geniş kesimlerce tartışarak daha doğru kararların oluşturulmasını amaçlıyor. Önce demokrasi yaklaşımı ise karar oluşturma ve karar alma süreçlerinin temsili demokrasi yerine internetten yapılması fikrine karşı. Bu yaklaşımda yurttaş internet üzerinden devlet ile ilgili servis alan bir müşteri gibi düşünülüyor. Bu bağlamda internet seçimden önce adayların hedeflerini tanıttıkları, seçimden sonra ise hizmetlerin hedefe dönük ve daha verimli olması için kullanılan bir araç olarak düşünülüyor. Aslında Aström tarafından farklı sınıflar olarak tanımlanmasına karşın, çabuk ve güçlü demokrasi tanımlamalarını birleştirmek de mümkündür. Yani kararlar öncelikle güçlü demokrasi yaklaşımında olduğu gibi internet üzerinde tartışılır ve bu tartışmalar sonucunda oluşan kararlar internet üzerinden oylanabilir. Burada asıl ayırım e-demokrasi ile temsili demokrasi arasında (Atabek, 2001: 41).

Başka bir deyişle e-demokrasinin temsili demokrasinin bazı kurumlarının ve mekanizmalarının yerine teknoloji açısından geçip geçemeyeceği tartışılmıyor. Teknolojik açıdan bir yapılabirlik sorunu olmadığı kesin. Sorun sosyolojik açıdan toplumun e-demokrasiyi karar oluşturma ve karar olma süreçlerinde, temsili demokrasi mekanizmaları yerine kullanıp kullanamayacağı. Dijital teknolojilerin en çok tartışılan yanlarından biri olan, iletilen verilerin gerçek bir iletişime olanak

tanımayan, sentetik bir şekilde “ oluşturulmuş” veriler olduğu görüşüdür (Atabek, 2001: 41).

Aslında iyimser yaklaşırsak e-demokrasinin toplum tarafından kabul edileceğine ve kullanılması çok kolay gelebilir. Burada asıl sorun bu yeni kültürün nasıl yayılacağı. Fakat olaya Türkiye açısından bakıldığında, kültürün yayılmasına ek bir teknolojik altyapı problemi olduğunu da göz önüne almak gerekiyor. Aslına bakacak olursak internet kullanımının düşük seviyede olması ve temsili demokrasiyi henüz oturtamamış bir toplumun, e-demokrasiyi hedeflemesi şimdilik uzak gibi gözüküyor.

Sonuç ve Değerlendirme

Ülkelerin kamu yönetimlerini yapılandırma sürecine girmeleriyle birlikte, e-devlet ve e-demokrasi uygulamaları giderek önem kazanmıştır. Bu bağlamda, halkın politik karar süreçlerine dâhil olmalarının en basit yolu olarak da, e-devlet uygulamalarıyla birlikte e-demokrasinin hızla geliştirilmesi görülmektedir. Bunun için de, bilgi ve iletişim süreçlerinin aktif olarak kullanılması vasıtasıyla siyasal ve teknolojik projelerin geliştirilmesi gerekmektedir. Kamu yönetimlerindeki bu değişim sürecine öncelikle basit uygulamalarla başlanmalıdır. Söz konusu uygulamalar vatandaş tarafından benimsendikten sonra, teknolojinin ileri boyutları kullanılarak, vatandaşların e-devlet uygulamalarında daha aktif rol alması sağlanarak kamusal kararlarda etkin rol almaları, başka bir ifadeyle e-demokrasi süreçlerine adaptasyonlarının sağlanması gerekmektedir.

Ülkelerin kamu yönetimlerin de e-devlet uygulaması ne derece gelişir yaygınlaşırsa e-demokrasi de buna bağlı olarak o derece gelişim gösterecektir. Halka daha etkili bilgilendirme çalışmaları yapılmalı ve bu uygulamaların önemini ve sağladığı kolaylıkları anlatılmalıdır. Özellikle bu uygulamalar gelişmekte olan ülkelerin gelişmesi adına büyük rol oynayacaktır. Ki Türkiye’de gelişmekte olan ülkeler statüsünde olduğu için ülkemizde bu uygulamaların bilinci halka en iyi şekilde adapte edilmelidir.

Bu uygulamalar sayesinde hiçbir kamu kurumlarında bekleme sorunu olmadan tabir-i caizse oturduğumuz yerden hatta teknolojinin gelişmesiyle birlikte cep telefonlarımızdan dahi bütün kamusal işlerimizi halledebilmekteyiz. Böyle bir kolaylığı kullanmanın sonucunda hayatımıza kolaylık sağlanmış olacak ve bürokrasi işlemlerinde artık bekleme durumumuz kalmayacaktır.

Tabi e-devlet uygulamalarının bu denli kolaylıkları ve faydaları olduğu kadar zararları da var. Mesela artık insanlar az öncede söylediğim gibi oturdukları yerden neredeyse bütün işlemlerini halledebildikleri için toplumda tembelleşme durumu ortaya çıkmaktadır. Bir başka zarar ise toplumun internet kullanımı konusunda yeterli kadar bilgi sahip olmaması başlarına büyük sorunlar açmaya başlamıştır.

Yeterli seviyede eğitimi olmayan insanlar E-Devlet uygulamaları kapsamında zorunlu bir şekilde bazı resmi işlerini internet üzerinden yapmak mecburiyetinde kalmaktadırlar. Bu mecburiyette insanların hata yapmaları ve bu hataları sonucunda kendilerinin zarar görmelerine yol açmaktadır.

Bu zararlarda örnek verecek olursak; kendisine gerekli olan evrakı alamayan insanların işlerinde aksama meydana gelmekte bu da resmi kurumlarında işlemlerde sekteye uğramasına sebep olmaktadır. Sadece bu da değil yasal zorunluluk gerektiren işlemlerde bilinçsizce yapılan hatalar sonucunda ortaya çıkan maddi manevi zararları insanlar ödemek zorunda kalmaktadırlar.

Evet, kolaylıkları olduğu kadar zorlukları ve sıkıntıları da olan bu uygulamaların daha etkin kullanımı için toplumun iyi bir eğitime sokulması gerekmektedir. Bu eğitimi devlet ücretsiz ve toplumun her kesimine gidecek seviyede vermesi gerekmektedir. Belki devlet adına bir külfet olarak görülebilir bu sistem ama toplumun bilinçlenmesi devletin de işini kolaylaştıracaktır. Böylece gerçekleştirilen işlemlerde hata payı en aza indirilmiş olacak ve halkın zarar görmesi de o miktarda azalacaktır. Halkın uğradığı zarar ne kadar azalırsa devletin

de hem sorumluluğu hem de üzerine düşen yükümlülükleri o kadar azalmış olacaktır.

Kaynakça

- Arifoğlu, A. (2002). *E-Devlet Yolunda Türkiye*. (T. B. Derneği, Dü.) Ankara: Yıldız Matbaacılık.
- Atabek, Ü. (2001). *İletişim ve Teknoloji*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Baştan, S., & Gökbunar, R. (2004). Kamu Hizmetlerinin Sunumunda E-Devletle İlgili Yeni Gelişmeler: Tümüleşik E-Devlet Sistemlerine Doğru. *Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF Dergisi*(19(1)), 71-89.
- Bozkurt, V. (2000). *Elektronik Ticaret*. İstanbul: Alfa Kitabevi.
- Bozkurt, V. (2000). *Küreselleşmenin İnsani Yüzü*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Çukurçayır, M. A. (2002). *Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Demirel, D. (2006). E-Devlet ve Dünya Örnekleri. *Sayıştay Dergisi*(61), 83-118.
- Nohutçu, A., & Demokaan, D. (2005). Türkiyede'ki E-Devlet Uygulamaları. *Türk İdare Dergisi*(447), 35-59.
- Şahin, A. (2008). *Türk Kamu Yönetiminde Yapısal Dönüşüm ve E-Devlet*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Şener, M., & Paşayığıt, A. (2006). *E-Devlette Kalite, Güvenlik ve Kişisel Gizlilik*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Endüstri Mühendisliği Kulübü.
- Uçkan, Ö. (2003). *E-Devlet, E-Demokrasi ve Türkiye*. İstanbul: Literatür Yayınları.
- Yıldırım, H., Kaplan, V., Çakmak, T., & Üstün, C. C. (2003). *Her Şeyi E-Leştirdik*. Ankara: Başkent Klişe Matbaacılık Reprodüksiyon.
- Yıldırım, M. (2010). *E-Devlet ve Yurttaş Odaklı Kamu Yönetimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yıldız, M. (2002). Bir Kamu Politikası Aracı Olarak İnternet Kafeler. *Amme İdare Dergisi*, 35(2), 77.
- Yıldız, M. (2003). Yerel Yönetimlerde İnternet Uygulamaları ve E-Devlet. B. PARLAK, & H. ÖZGÜR içinde, *Avrupa Birliği ile Bütünleşme Sürecinde Türkiye'de Yerel Yönetimler*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Yüçetürk, E. (2002). Türk Kamu Yönetiminde E-Devlet Uygulamaları ve Tabana Yayılabilme Yeteneği Bakımından Bir Değerlendirme: Bolu Örneği. *I. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi* (s. 145-163). İzmit: Kocaeli Üniversitesi, İİBF Yayını.